

TALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 3/2002 vp

Hallituksen esitys viivästyskorkoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 18 päivänä joulukuuta 2001 lähettänyt talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen viivästyskorkoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta (HE 232/2001 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 5/2002 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Marjut Jokela, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Matti Halén, valtiovarainministeriö
- lakimies Juha Jokinen, Kuluttajavirasto
- lakimies Hannu Karppinen, Suomen Pankki
- lakimies Jukka Laitinen, Rahoitustarkastus
- johtaja Pekka Heikkilä, Suomen Pankkiyhdistys
- osastopäällikkö Leena Linnainmaa, Keskukskauppakamari
- toiminnanjohtaja Leena Veikkola, Takuu-Säätiö
- puheenjohtaja Tomi Nummela ja selvittäjäjaoston puheenjohtaja Olli Pohjakallio, Velkaneuvonta ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksellä pannaan täytäntöön kaupallisissa toimissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta annettu direktiivi. Direktiivillä vahvistetaan lakisääteisen viivästyskoron vähimmäistaso EU:n alueella. Direktiivi koskee vain elinkeinonharjoittajien ja julkisyhteisöjen keskinäisiin liiketoimiin perustuvien kauppahintasaatavien ja muiden vastikkeiden viivästymistä. Korkolain soveltamisala on laajempi. Se koskee kaikkia yksityisoikeudellisia velkoja ja erikseen säädettyä myös julkisoikeudellisia saatavia.

Lakisääteinen viivästyskorko määräytyy markkinakoron kehityksen mukaan niin, että se

on viitekorkona käytettävä Euroopan keskuspankin ohjauskorko lisättynä seitsemällä prosenttiyksiköllä.

Lakisääteistä viivästyskorkoa noudatetaan silloin, kun viivästyskorosta ei ole muuta sovittu. Kulutusluotoista ja asumiseen liittyvistä veloista ei voida periä lakisääteistä viivästyskorkoa korkeampaa korkoa.

Lakia ehdotetaan täydennettäväksi siten, että viivästyskorkoa voidaan entistä useammin sovitella, jos velallisenä on luonnollinen henkilö eikä velka liity velallisen harjoittamaan elinkeinoimintaan. Laissa säädetään sovittelun edel-

lytyksistä. Korkolakiin tehdään myös eräitä muita direktiivistä johtuvia vähäisiä muutoksia.

Korkolakiin tehtävien muutosten johdosta muutetaan myös eräitä muita lakeja.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Talousvaliokunta ehdottaa, että lakiehdotukset hyväksytään korkolain muuttamisesta annettuun lakiehdotukseen tehdyin muutoksin. Viivästyskoron sääntelyllä pyritään turvaamaan maksujen oikea-aikaisuus. Maksuviivästyksen tapahduttua viivästyskorolla korvataan velkojalle maksun laiminlyönnistä aiheutuneita vahinkoja. Säännöksillä on maksuviivästyksiä torjuva ennalta ehkäisevä luonne.

Lakiin tehtävillä muutoksilla selkiytetään viivästyskoron määräytymisperusteita. Voimassa olevan lain mukaan viivästyskorko määräytyy eri perusteilla siitä riippuen, onko velasta maksettava luottoaikaista korkoa vai ei. Jollei korosta ole sovittu, viivästyskorko on koko edellisen vuoden markkinaperusteisen kolmen kuukauden euribor-koron vuosikeskiarvoa vastaava korkokanta lisättynä seitsemällä prosenttiyksiköllä. Valtiovarainministeriö vahvistaa korkokannan vuoden lopulla seuraavaksi kalenterivuodeksi. Jos taas velasta on maksettava korkoa luottoaikana, viivästyskorko on luottoaikainen korko lisättynä neljällä prosenttiyksiköllä, ei kuitenkaan enempää kuin edellä mainittu ministeriön vahvistama korkokanta lisättynä kymmenellä prosenttiyksiköllä.

Uusien säännösten mukaan lakisääteinen viivästyskorko määräytyy aina laissa säädetyn perusteen mukaisesti. Se on Euroopan keskuspankin perusrahoitusoperaatioonsa soveltama korko lisättynä seitsemällä prosenttiyksiköllä. Viivästyskoron määrä tarkistetaan puolivuositain. Suomen Pankki tiedottaa viivästyskoron suuruudesta säädöskokoelmassa julkaistavalla ilmoituksella. Uudella koronmääräytymisperusteella ei ole merkittävää vaikutusta koron tasoon nykyiseen verrattuna.

Viivästyskorkoa voidaan sovitella, jos velallisenä on luonnollinen henkilö eikä velka liity velallisen harjoittamaan elinkeinotoimintaan. La-

kiin lisätään uusi sovitteluperuste. Viivästyskorkoa voidaan sovitella, jos siihen on painavat perusteet ottaen huomioon viivästyskoron määrä suhteessa velallisen taloudelliseen asemaan ja siihen, onko velallinen yrittänyt hoitaa velkaansa, eikä velkaantuminen johdu ilmeisestä kevytmielisyydestä. Uusia sovittelusäännöksiä sovelletaan myös niihin viivästyskorkoihin, jotka ovat kertyneet lain voimaantuloa edeltäneeltä ajalta. Kuluttajavalituslautakunnasta annettuun lakiin lisätään säännös, jonka mukaan kuluttajavalituslautakunta antaa ratkaisusuosituksia viivästyskoron sovittelua koskeviin yksittäisiin riita-asioihin. Velallisen sovitteluvaatimukseen on sisällyttävä ainakin yksi kuluttajasaatava. Viivästyskoron sovittelu on velkajärjestelyä kevyempi ja halvempi menettely.

Uusia säännöksiä sovelletaan lain voimaantumisen jälkeen kertyvään viivästyskorkoon, vaikka velan oikeusperuste on syntynyt ennen sen voimaantumista. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan korkolainsäädännön tulisi tarjota nykyistä laajemmat mahdollisuudet vähentää ylivoimaisiksi käyneitä viivästysseuraamuksia. Erityisesti on tarpeen korjata niiden velallisten asemaa, joilta peritään edelleen nykyistä korkotasoa korkeampaa viivästyskorkoa. Edelleen perusteluissa todetaan olevan selvää, että viivästyskoron alentamisella ei voida auttaa kaikkein vaikeimmista velkaongelmista kärsiviä velallisia. Heidän tilannettaan voidaan korjata vain velkajärjestelyn keinoin. Oikeusministeriössä on tarkoitus erikseen selvittää velkajärjestelyyn pääsyn helpottamista erityisesti niiden velallisten osalta, joiden ongelmat liittyvät viime vuosikymmenen lamaan. Velallisten asemaa pyritään helpottamaan myös velan vanhentumista ja tuomion täytäntöönpanon määräaikaaisuutta koskevilla uudistuksilla.

Talousvaliokunnankin käsityksen mukaan uudet korkolain säännökset eivät merkittävästi hel-

pota vanhojen ylivelkaantuneiden asemaa, mutta sen suomia mahdollisuuksia tulee käyttää hyväksi etenkin lievemmissä velkaongelmissa. Lain mukaan muun muassa velallisen ennen uusien säännösten voimaantuloa kertyneet viivästyskorot voidaan ottaa huomioon sovittelussa, mutta suorituksia ei voida määrätä palautettaviksi. Velkapääoma on saattanut kasvaa vuosien myötä niin suureksi, että velallisella ei ole mitään mahdollisuutta selviytyä siitä ilman erityisiä toimenpiteitä.

Valiokunnan mielestä myös velkojien tulee osoittaa aktiivisuutta muistuttamalla velasta ja periä saataviaan ajallaan, jotta velallinen on tietoinen siitä, että velka on edelleen olemassa.

Kuntien talous- ja velkaneuvonnalle sovitteleva toimintamallin väljentäminen antaa uuden mahdollisuuden helpottaa velallisen asemaa. Samalla se saattaa lisätä neuvojien työtä. Talousvaliokunta kiinnittää huomiota talous- ja velkaneuvonnan järjestämiseen niin, että velallisten on mahdollista saada lain suomaa palvelua.

Valiokunta kehottaa asianomaisia viranomaisia toimialueillaan seuraamaan korkolain soveltamista ja sen seurauksia sekä organisaatio- ja henkilöstövaikutuksia.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki korkolain muuttamisesta

Siirtymäsäännös

3 momentti. Siirtymäsäännösten mukaan tuomioistuimessa ja ulosotossa toimitaan viran puolesta lähtökohtaisesti siten, että luonnollisilta henkilöiltä perittävä viivästyskorko on enintään lakisääteinen viivästyskorko. Velkoja voi kuitenkin vaatia korkeampaa korkoa, jos siitä voidaan sopia myös uuden lain mukaan.

Momenttiin on tehty selvennys, jolla poistetaan se tulkintamahdollisuus, että velkoja voisi

vanhan ulosottooperusteen nojalla vaatia edelleen 16 prosentin lakisääteistä viivästyskorkoa. Velkojan on esitettävä selvitys siitä, että korkeampi viivästyskorko perustuu sitoumukseen, joka liittyy muuhun kuin asunto- ja kulutusluotoon.

4 momentti. Tätä momenttia on selvennetty vastaavalla tavalla kuin 3 momenttia. Samalla momenttia on selvyden vuoksi täydennetty siten, että velkoja voi esittää vaatimuksensa ulosottohakemuksessa tai jo vireillä olevassa ulosottoasiassa.

6 momentti. Ehdotetut lait oli tarkoitettu tulemaan voimaan 1.5.2002. Lakien voimaantuloa on tarkoitus myöhentää 1.7.2002 saakka, jotta uuteen järjestelmään siirtyminen sujuisi häiriöittä. Samanaikaisesti otetaan käyttöön myös uusi viivästyskorko. Tämän johdosta siirtymäsäännöksestä on poistettu 6 momentti.

7 momentti. Sen johdosta, että 6 momentti on poistettu, hallituksen esityksen 7 momentin numero on muutettu 6 momentiksi.

Perustuslakivaliokunnan lausunto

Perustuslakivaliokunta pitää hallituksen esitystä perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävänä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella talousvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 2.—8. lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

korkolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 20 päivänä elokuuta 1982 annetun korkolain (633/1982) 2—4, 6, 7, 9, 11 ja 12 a §, sellaisina kuin niistä ovat 2 § osaksi laissa 284/1995, 3, 4 ja 12 a § laissa 997/1998, sekä 7 § osaksi laissa 544/1994, sekä

lisätään lakiin siitä mainitulla lailla 997/1998 kumotun 12 §:n tilalle uusi 12 § seuraavasti:

2—4, 6, 7, 9, 11, 12 ja 12 a §
(Kuten HE)

(1 ja 2 mom. kuten HE)

3. Tuomioistuimen on tämän lain voimaantullessa vireillä olevassa asiassa viran puolesta vahvistettava luonnolliselta henkilöltä perittävä viivästyskorko lain voimaantulopäivästä lukien enintään 4 §:n 1 momentin mukaiseksi, jollei velkoja ole esittänyt selvitystä siitä, että *korkeampi viivästyskorko perustuu sitoumukseen, joka liittyy muuhun kuin 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuun velkaan, tai että se perustuu 4 §:n 2 momenttiin.* Kansliahenkilökuntaan kuuluva, jolla on käräjäoikeuslain (581/1993) 19 §:n nojalla oikeus antaa yksipuolisia tuomioita, saa antaa myös tuomion, jolla velkojan kanne viivästyskoron osalta edellä säädetyn johdosta osaksi hylätään.

4. Jos tuomio tai muu ulosottooperuste on annettu ennen tämän lain voimaantuloa, viivästys-

korko määräytyy ulosottooperusteen mukaan. Luonnollinen henkilö on kuitenkin lain voimaantulopäivästä lukien velvollinen maksamaan enintään 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua viivästyskorkoa, jollei velkoja ole vaatinut ulosottooperusteen mukaista viivästyskorkoa ja esittänyt selvitystä siitä, että *korkeampi viivästyskorko perustuu sitoumukseen, joka liittyy muuhun kuin 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuun velkaan, tai että se perustuu 4 §:n 2 momenttiin.* Velkojan on esitettävä edellä tarkoitettu vaatimus ja selvitys ulosottomiehelle vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta. *Vaatimus voidaan esittää ulosottohakemuksessa tai jo vireillä olevassa ulosottoasiassa.* Ulosottomiehen on tehtävä ulosottooperusteeseen merkintä viivästyskorkoa koskevasta päätöksestä.

(5 mom. kuten HE)

(6 mom. *poist.*)

(6 mom. kuten HE:n 7 mom.)

Helsingissä 9 päivänä huhtikuuta 2002

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Leena Luhtanen /sd	Pekka Kuosmanen /kok
vpj.	Mari Kiviniemi /kesk	Mika Lintilä /kesk
jäs.	Janina Andersson /vihr	Olli Nepponen /kok
	Klaus Hellberg /sd	Antti Rantakangas /kesk
	Mikko Immonen /vas	Mauri Salo /kesk
	Reijo Kallio /sd (osittain)	Juhani Sjöblom /kok
	Marja-Leena Kemppainen /kd	
	Kalervo Kummola /kok (osittain)	vjäs. Veijo Puhjo /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eelis Roikonen.

TaVM 3/2002 vp — HE 232/2001 vp